

- які дії здійснював підозрюваний з об'єктами авторських і суміжних прав (відтворення, розповсюдження і т.д.);
- протягом якого періоду здійснювалася злочинна діяльність;
- хто виконував технічну роботу (продавці, експедитори, оператори записуючої апаратури та і т.ін.);
- де, у кого отримувалася готова продукція або компоненти для її виготовлення, якими документами оформлялися операції;
- чи гарантував постачальник, що необхідні дозволи від усіх правовласників одержані;
- кому належать технічні засоби, які використовувалися для відтворення;
- кому збувалася продукція та у якій кількості;
- чи були співучасники злочину, в чому полягала їх роль;
- які обсяги виробництва (реалізації) і прибуток від незаконного використання об'єктів авторських прав отримав підозрюваний;
- коли і за яких обставин була припинена злочинна діяльність;
- при яких оперативних і слідчих діях особисто був присутнім підозрюваний (при вилученні продукції, огляді т. ін.).

Оцінюючи роль допиту у системі засобів одержання доказової інформації, особливо при розслідуванні порушень авторського права і суміжних прав, можна зробити висновок, що результативність конкретного допиту залежить від процесуального статусу допитуваного, характеру та обсягу інформації, яка йому відома, бажання і можливості передати цю інформацію слідчому. Але у будь-якому випадку допит залишається незамінним джерелом доказів.

1. Васильєв А.Н. Тактика допроса при расследовании пре ступлений / Васильєв А.Н., Карнеева Л.М. – М. : Юрид. лит., 1970. – С. 234.

2. Криміналістика : підручник для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / кол. авторів : Глібко В.М., Дудніков А.Л., Журавель В.А. та ін. ; за ред. В.Ю. Шепітька. – К. : Ін Юре, 2001. – С. 684.

3. Порубов Н.И. Научные основы допроса на предварительном следствии / Н.И. Порубов. – Минск, 1978. – С. 210.

4. Протидія злочинам у сфері інтелектуальної власності (ст.ст. 176,177,227,229 КК України) : науково-практичний посібник / С.І. Ніколаюк, Д.Й. Никифорчук, Р.П. Томма, В.І. Барко. – К. : КНТ, 2006. – 192 с.

Чаплинська Юлія Анатоліївна

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

При розслідуванні різноманітних видів злочинів, особливо тяжких, нерідко виникає необхідність провести деякі експериментально-дослідницькі дії. Проведення випробувань може бути спрямовано на встановлення можливості

сприйняття особою певних фактів або явищ, здійснення нею конкретних дій, наявності або відсутності певних вмінь й навичок та ін. Проведення таких експериментальних дослідів здійснюється за допомогою такої слідчої (розшукової) дії як «слідчий експеримент» (ст. 241 КПК України).

Слідчий експеримент належить до похідних слідчих (розшукових) дій і проводиться, як правило, на подальших етапах розслідування. На підставі узагальнення слідчої практики та вивчення кримінальних проваджень можна вказати, що до основних організаційно-тактичних умов проведення слідчого експерименту можна віднести такі:

1. Проведення слідчого експерименту в умовах, максимально наближених до тих, у яких відбувалася подія, факт або явище. Усі експериментальні дії доцільно проводити за оптимальних умов у тих місцях, де і відбувалася досліджувана подія. У цьому випадку слідчий повинен враховувати місце, час, період доби, погодні й кліматичні умови, освітлення, тривалість, темп та послідовність дій, обставини, які не підлягають відтворенню, та ін. Особливо це стосується дослідів, при яких перевіряється можливість спостереження або сприймання якого-небудь факту (явища); існування якого-небудь факту; здійснення якої-небудь дії за певних умов або встановлення послідовності розвитку певної події та механізму злочину.

2. Використання під час експерименту тих самих приладів, механізмів, пристроїв та матеріалів, що використовувалися під час злочинної події.

Під час проведення дослідницьких дій доцільно використовувати такі самі прилади, механізми, пристрої та матеріали, що застосовувалися під час злочину. Не доцільно під час експерименту використовувати об'єкти, які є речовими доказами за справою, що обумовлюється можливістю їх знищення або пошкодження. При неможливості використання вказаних об'єктів у експерименті, слідчий може застосувати предмети-аналоги або натурні макети. Вказане певним чином може вплинути на психологічні позиції злочинців і викликати у них переживання, аналогічні тим, які вони відчували під час злочину, що може сприяти щирому зізнанню.

3. Неодноразове й поетапне проведення дослідів та повторення випробувальних дій у змінних умовах. Усі дослідницькі дії повинні проводитися неодноразово і у змінних умовах, з метою забезпечення достовірності та виключення можливості отримання випадкових результатів. Наприклад, при встановленні можливості сприймати мають бути продемонстровані різні об'єкти, щоб можна було переконатися у стійкості їх розпізнавання суб'єктом експерименту. Головною метою неодноразових дослідів є отримання достовірного результату. Кількість повторень визначається слідчим залежно від характеру справи та тривалості кожного дослідження. Проводити дослідження необхідно поетапно, тобто уся досліджувана подія розбивається на певні етапи. За кожним вказаним етапом проводиться окреме дослідження і за результатами усі вони об'єднуються, дозволяючи слідчому отримати уявлення про усю подію в цілому. Поетапне проведення експерименту можливе за умови, якщо це не впливає на загальний темп його проведення.

4. Обмежена кількість учасників слідчої (розшукової) дії та проведення необхідних дослідницьких дій, максимально схожих з тими, що мали місце у

дійсності (за послідовністю, способом, характером, темпом).

5. Залучення свідка, потерпілого або підозрюваного до проведення експерименту, що дозволить чіткіше відтворити ті чи інші обставини події.

6. Проведення слідчого експерименту з кожним підозрюваним окремо. Так, у тих випадках, коли виникає необхідність провести слідчий експеримент з кількома підозрюваними, слідчий повинен виїхати на місце і провести дослідницькі дії з кожною особою окремо.

На думку Н.І. Гуковської, слідчий експеримент можна проводити за участю усіх підозрюваних одночасно з урахуванням конкретних обставин справи [1, с. 36]. На нашу думку, проведення експериментальних дій за участю кількох злочинців одночасно є недопустимим, оскільки тягне за собою можливість узгодження ними своїх позицій та дій. Окрім того, пояснення одного учасника експерименту будуть мати навідний характер для інших. Вказаний тактичний прийом дозволяє запобігти попередній змові співучасників між собою та негативному впливу їх один на одного.

На думку К. О. Чаплинського, при розслідуванні багатоепізодних кримінальних проваджень, складних злочинів, слідчим необхідно пам'ятати, що вони мають масштабний характер, що ускладнює проведення експерименту за усіма виявленими епізодами злочинної діяльності не лише через дефіцит часу, але й через недостатність необхідних сил та засобів. У таких випадках доцільно обов'язково проводити цю слідчу (розшукову) дію на місцях вчинення найбільш складних і значних для справи епізодів злочинної діяльності. За іншими епізодами необхідно обмежитися ретельним слідчим оглядом, додаючи до нього схеми, які власноручно виконані злочинцями, у яких відбиваються усі істотні риси й особливості місць подій і динаміка окремих злочинних дій. Однак така рекомендація може бути реалізована лише у виняткових випадках [2, с. 425]. Отже, слідчий експеримент є найбільш трудомісткою і складною слідчою дією, оскільки в ньому бере участь значна кількість осіб. Результати правильно проведеної слідчої дії відіграють важливу роль у процесі доведення вини осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, особливо при їх відмові від раніше даних показань або у випадку смерті. Якісне та ефективне проведення цієї слідчої дії вимагає ретельної підготовки, чіткої організації та використання низки тактичних прийомів і комбінацій, що дозволить одержати правдиві показання та довести причетність певних осіб до злочинної діяльності.

1. Гуковская Н. И. Следственный эксперимент : пособие для следователей / Н. И. Гуковская. – М. : Госюриздат, 1958. – 96 с.

2. Чаплинский К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія / Чаплинский К.О. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. – 496 с.

Анісімов Дмитро Олексійович
слухач магістратури

Бідняк Ганна Сергіївна

викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОДОРОЛОГІЇ

Криміналістика – сформована і загально визнана самостійна наука, але розвиток та удосконалення її науково-практичних засад триває і дотепер. Одним з невирішених питань криміналістики є криміналістична одорологія.

З метою уникнення будь-якого роду відповідальності деякі правопорушники дуже ретельно готуються до вчинення злочину, продумавши наперед свої дії та можливості залишення слідів. Проте запах кожної людини залишається в тому місці, де вона перебувала. Відтак, роль одорології відіграє велике значення під час досудового розслідування.

Сліди запаху – це матеріальне утворення, що перебуває в газоподібному стані. Запах – природна властивість матеріальних тіл, що має два значення. У першому випадку терміном «запах» визначають об'єктивну властивість фізичних тіл, що полягає в безперервному відділенні в зовнішнє середовище часток їх речовин – молекул, які утворюють запаховий слід. У другому випадку терміном «запах» визначають суб'єктивне відчуття (відображення, уявний образ), яке виникає в людини чи тварини в результаті взаємодії часток пахучої речовини з нюховими рецепторами [1, с. 178].

Зброя, залишена на місці вчинення злочину, може містити певну інформацію про злочинця (відбитки пальців, сліди крові, одорологічні сліди та ін.) [2, с. 300].

Так, за даними практичних працівників, запаховий слід людини може втратити свою властивість через сім годин після зникнення злочинця з місця пригоди, але інколи зустрічалися випадки, коли собака виходив на слід і після дванадцяти годин.

З метою сприяння розкриттю правопорушень в Україні створено кінологічні центри, діяльність яких спрямована на забезпечення потреб підрозділів кримінальної, патрульної, спеціальної поліції, поліції охорони та особливого призначення, інших підрозділів територіальних органів Національної поліції, відділів (відділень) поліції.

Однією із найголовніших функцій кінологічних центрів є забезпечення службової діяльності відокремлених підрозділів територіальних органів Національної поліції України згідно з розподілом функціональних обов'язків кінологів за напрямками організації роботи з використання службових собак для: розшуку людей (правопорушників) за запаховими слідами; пошуку вибухівки, вибухових пристроїв та вогнепальної зброї; пошуку наркотичних за-